

NEDERLAND

Beverboek verschenen

In het Jaar van de Bever brengt de KNNV Uitgeverij i.s.m. de Zoogdierverseniging een uitgebreid naslagwerk over een weinig gezien, maar veelvoorkomend zoogdier in Nederland en Vlaanderen: de bever. 'Bever' verhaalt over de leefwijze en het gedrag van dit grootste knaagdier in Europa, gaat in op zijn woelige geschiedenis, blikt naar de toekomst en bevat talloze beverfeitjes. De informatieve en toegankelijk geschreven teksten worden afgewisseld met interviews met gepassioneerde beverkenneren. Het boek is verkrijgbaar in de boekhandel, via www.knnvuitgeverij.nl en www.zoogdierwinkel.nl.

Jaar van de Steenmarter

2013 wordt het Jaar van de Steenmarter. Het feit dat de steenmarter een beschermde soort is maar tegelijk overlast kan veroorzaken, maakt goede informatievoorziening cruciaal. Des te meer omdat de steenmarter bezig is aan een opmars en snel op meer plaatsen in Nederland zal voorkomen. In die gebieden is men niet gewend om met steenmarters samen te leven en bij een groter aantal steenmarters zal ook de overlast (en de angst daarvoor) toenemen. De beschermde status maakt het omgaan met overlast niet altijd eenvoudig. De dieren mogen namelijk niet zomaar worden gevangen of gedood. Er is duidelijk behoefte aan beter toegankelijke informatie en handelingsperspectief, waarin wij graag willen voorzien.

Egelweekend

Het derde egelweekend van 15 en 16 september 2012 was een succes. Uit heel Nederland kwamen via de speciale invoermodule bij de Zoogdierverseniging meldingen van egels binnen. Niet alleen levende exemplaren in de achtertuin maar ook heel wat verkeersslachtoffers werden er gemeld. Een overzicht van egelwaarnemingen in heel Nederland vanaf het jaar 2000 tot nu toe is te zien in onderstaand verspreidingskaartje. Wie goed kijkt ziet het wegennet van Nederland er in terug, dat komt doordat egel-

waarnemingen zeer regelmatig afkomstig zijn verkeersslachtoffers. Het leuke van een egelweekend is dat er in korte tijd weer veel meldingen van egels bijkomen. Hierdoor wordt het beeld waar egels voorkomen steeds completer. Egels worden in vrijwel heel

Nederland waargenomen. Ook in dorpen en steden. Opvallend is dat er in bepaalde delen van Nederland geen egels worden gemeld. Zijn dat nu gebieden waar geen egels voorkomen of wordt daar gewoon minder gekeken? Na het eerste egelweekend waren opvallend witte delen Flevoland, Noord-Holland en

Steenmarter. Foto Ernst Dirksen

de Veluwe. Flevoland en Noord-Holland hebben een flinke inhaalslag gemaakt. Alleen op de Veluwe worden nog steeds weinig egels gemeld. Dat zou goed met de biotoop te maken kunnen hebben. Egels voelen zich meer thuis in kleinschalige cultuurlandschappen dan in uitgestrekte (naald)bossen zoals op de Veluwe. Ook nu nog kunnen egels nog worden doorgegeven. De Zoogdierverseniging heeft een speciale gebruiksvriendelijke module ontwikkeld waar iedereen in een paar stappen de waarneming van een egel kan doorgeven. Het meldpunt is te vinden op <http://www.zoogdiergezien.nl/node/add/egel>. Natuurlijk kunnen waarnemingen ook worden doorgegeven via de invoermodules van Telmee.nl en Waarneming.nl.

Digitale bibliotheek

De Zoogdierverseniging heeft sinds enige tijd een 'digitale bibliotheek'. Er zijn nu onder andere tijdschriften (Zoogdier en Lutra), nieuwsbrieven (Telganger en Castor) maar ook rapporten te vinden. De 'digitale bibliotheek' wordt steeds verder aangevuld. Op zoek naar een publicatie? Ga naar www.zoogdierwinkel.nl en kijk bij publicaties.

Terugblik VLEN-dag

De Vleermuiswerkgroep Nederland (VLEN) organiseerde op 27 oktober 2012

haar jaarlijkse VLEN-dag. Net als voorgaande jaren was de opkomst groot, zo'n 100 vleermuisliefhebbers luisterden naar diverse interessante lezingen over vleermuisonderzoek en bescherming in binnen- en buitenland.

Terugblik Vleermuiskastensymposium

Op 18 en 19 oktober 2012 organiseerden de Vleermuiswerkgroep Nederland (VLEN) en Batlife Europe een Europees vleermuiskastensymposium. Sprekers uit heel Europa deelden hun ervaringen met het succesvol inzetten van vleermuiskasten als monitorings- en mitigatiemaatregel met de aanwezige deelnemers. Presentaties zijn terug te kijken op www.symposium.vleermuiskasten.nl.

Adopteer een zoogdier

Een ontmoeting met een zoogdier, of het nu een ree, een haas of muis is, blijft voor iedere natuurliefhebber een bijzondere gebeurtenis. Gelukkig gaat het vrij goed met de meeste zoogdiersoorten in ons land dankzij de bescherming die zij genieten en de positieve gevoelens die ze bij het grootste deel van onze samenleving oproepen. Jammer genoeg leiden de meeste soorten een betrekkelijk verborgen leefwijze waardoor we ze weinig zien, maar ze zijn er wel. Dankzij het speurwerk van duizenden waarnemers weten we nu veel over de verspreiding van soorten en nog veel meer. In de afgelopen jaren zijn in het kader van het digitale Zoogdieratlasproject honderdduizenden nieuwe verspreidingsgegevens van zoogdieren verzameld. In onze zoogdierdatabank zitten op dit moment ruim 700.000 records. Hoogste tijd dus om al die gegevens te interpreteren en daar conclusies aan te verbinden omtrent verspreiding, geschiktheid van leefgebieden en er trends uit te halen. Dat gaat de Zoogdierverseniging te boek stellen in de Atlas van de Zoogdieren van Nederland. Dit kloekke boek wordt uitgegeven door Naturalis in de serie de Natuur van Nederland en moet in 2014 verschijnen. Behalve gegevens over alle soorten apart gaat het boek ook hoofdstukken

Geslaagd!

Het gaat goed met de bever! Het kan u niet ontgaan zijn – in het Jaar van de Bever – dat het de soort voor de wind gaat. Na de herintroductie in 1988 is de bever met een gestage opmars bezig. Zowel wat betreft aantallen als verspreiding.

In november hebben wij een zeer geslaagd beversymposium georganiseerd. We waren te gast bij waterschap Rivierenland waar een bomvolle zaal luisterde naar een drietal presentaties. Er was ook ruimte voor inhoudelijke discussie. Wat mij opviel is dat vrijwel alle aanwezigen de bever in hun hart hebben gesloten, van de aanwezigheid van de soort genieten en het als een gegeven zien dat de soort talrijker zal worden. Tegelijkertijd wordt er ook onderkend dat de soort conflicten kan veroorzaken. Te denken valt aan het aanleggen van dammen in landbouwwatergangen met ongewenste overstromingen tot gevolg, het eten van landbouwgewassen en het omknagen van monumentale bomen.

Wat ook duidelijk werd is dat op een positief kritische manier wordt omgegaan met de schade die ze kunnen veroorzaken. Het waterschap Peel & Maasvallei bijvoorbeeld heeft een heus beverprotocol en onderbouwt op een gedegen manier of een beverdam kan blijven, of dat hij opgegruimd moet worden. Het uitgangspunt is: zo min mogelijk ingrijpen.

Al discussiërende ontstond het idee om twee zaken landelijk op te pakken. Ten eerste de bundeling van kennis over de bever (waar, hoeveel, welke schade, wat zijn praktische oplossingen, buitenlandse ervaringen) en ten tweede het opstellen van een bevervisie. Zo'n bevervisie moet gaan over de juridische en financiële consequenties van beverschade en afstemming tussen partijen die met bevers te maken hebben. De Zoogdierverseniging heeft aangegeven dat zij er – met de partners – voor wil zorgdragen dat die kennisbundeling én die bevervisie er zullen komen.

Aan het eind van het symposium mocht ik het eerste exemplaar van ons prachtige boek 'Bever' overhandigen aan dijkgraaf Roelof Bleker van Rivierenland. Ik heb daarbij aangegeven dat ik hoop dat het boek aanzet tot het blijven genieten van dit prachtige dier, maar dat we wel voorbereid moeten zijn om de (plaatselijke) overlast die bevers kunnen veroorzaken. Wij als Zoogdierverseniging zullen werken aan beide aspecten!

Rob van Westrienen
Directeur

Ree. Foto Aaldrik Pot

bevatten over ecologie, bescherming, de relatie tussen mensen en zoogdieren, verdwenen zoogdieren, etc. We willen een boek maken dat iedere zoogdierliefhebber wil en kan lezen omdat het veel nieuwe informatie bevat en aantrekkelijk is geschreven en vormgegeven. Gewoon een prachtig standaardwerk over de Nederlandse zoogdieren. Het maken van zo'n standaardwerk kost geld. In deze tijd hoeven we niet meer te rekenen op subsidies van overheden en fondsen zijn er nauwelijks meer. Daarom moeten we het grootste deel van de kosten met bijdragen van particulieren bijeenbrengen. Gelukkig heeft het Prins Bernhard Cultuurfonds al een stevige startbijdrage toegezegd waarmee we een kwart van de kosten kunnen dekken en met het project kunnen starten. De andere driekwart zal van gulle gevers moeten komen.

Er leven in Nederland zo'n 70 zoogdier-soorten. Om de totale kosten te dekken hebben we ruim 1000 euro per soort nodig. Om het benodigde bedrag bijeen te brengen gaat de Zoogdiervereniging adoptiecertificaten uitgeven met een waarde van 1000 euro. Het is ook moge-

lijk om met deelcertificaten (100 euro) met anderen een soort te adopteren. Het moet ons als Zoogdiervereniging toch lukken om gezamenlijk, leden en deskundigen, dit standaardwerk te realiseren. Leden die een (deel)certificaat kopen krijgen behalve het certificaat ook een exemplaar van de atlas en een naamsvermelding in de atlas. Kijk op www.zoogdiervereniging.nl/adopteer-eenzoogdier.

Cursusprogramma

Ook in 2013 organiseert het Bureau van de Zoogdiervereniging met collega-organisaties weer diverse cursussen, zowel soortgericht als over wetgeving. Op vleermuisgebied staan onder andere op het programma: Herkennen van Vleermuiswaarden, Vleermuizen en Planologie en een vernieuwde Batdetector-workshop.

Nieuw is de cursus 'Natuurwetgeving voor groenbeheerders' die door de VOFF samen met het KAD wordt gegeven. De succesvolle WABO-workshop wordt aangepast aan de Wet natuurbescherming. Het actuele aanbod staat op <http://www.zoogdiervereniging.nl/cursussen>

VLAANDEREN

Boommarterverspreiding

Het afgelopen jaar werden er onverwacht veel boommarters waargenomen in Vlaanderen. De boommarter is zeer zeldzaam in Vlaanderen, maar werd in 2012 op heel wat plaatsen gezien, waar deze minstens decennia lang niet gezien werd. Op 30 april werd een verkeersslachtoffer gevonden in Loppem en op 12 juni niet zo ver daar vandaan in Waardamme (Oostkamp). Toen onderzoekers van het INBO een fotoval plaatsten in Doeveeren naar aanleiding van de voorgaande waarnemingen werd daar nog een levende boommarter op de gevoelige plaat vastgelegd. In het Meerdaalwoud (nabij Leuven) werden op 19 juli 2012 ook boommarters waargenomen met een fotoval en dit vormt het eerste bewijs sinds de jaren '80 van hun aanwezigheid in het Meerdaalwoud. Franky Stock fotografeerde een boommarter in de buurt van de Makegemse bossen (Merelbeke). In Kalmthout werden opnieuw opnames gemaakt van boommarters. In Wallonië werd tot voor kort verondersteld dat boommarters enkel ten zuiden en oosten van Sambre en Maas voorkwamen, maar recent werden twee verkeersslachtoffers gevonden in Henegouwen. Naar de oorzaak van deze plotse veelheid aan waarnemingen is het raden. Gezien het deels verkeersslachtoffers, deels gewone foto's en deels opnames met foto-vallen betreft, is het wellicht niet enkel een effect van de opkomende onderzoeksmethode van de foto-vallen.

5 miljoen jaar oude walvis-schedel opgegraven

In Antwerpen werd bij werken in de buurt van het Eilandje een 5 miljoen jaar oude walvis-schedel opgegraven. Het betreft een schedel van een onbekend soort vinvis. Dit is echter niet zo'n heel bijzondere vondst, aangezien er wel vaker miljoenen jaren oude walvis-schedels opgegraven worden in het Antwerpse. Onder de stad Antwerpen ligt namelijk één van de grootste walviskerkhoven ter wereld.

Hoop voor de hamster?

In september 2012 werd een internationaal Life+ projectaanvraag ingediend bij Europa rond de hamster. De Zoogdierenwerkgroep is echter van mening dat het voortbestaan van de hamster niet

Hamster. Foto Hugo Willocx

mag afhangen van Europese projecten, die een begin, maar ook een einde hebben. De Zoogdierenwerkgroep zal dan ook blijven aandringen bij de Vlaamse overheid om werk te maken van concrete maatregelen om het voortbestaan van de hamster in Vlaanderen te verzekeren.

Oprichting (Belgisch) Limburgse zoogdierenwerkgroep

Op 23 november 2012 werd een nieuwe provinciale zoogdierenwerkgroep opgericht. Deelnemers van een Natuurpunt-cursus over zoogdieren hebben nu een (Belgisch) Limburgse zoogdierenwerkgroep gestart. Ze zullen zich alvast inzetten voor de recent ontdekte otters in Bocholt.

ZWG op facebook

De Zoogdierenwerkgroep is nu ook actief op facebook. Neem een kijkje op: www.facebook.com/zoogdierenwerkgroep

2013 jaar van de muis: aankoop lifetraps

In 2013 start de Zoogdierenwerkgroep met een muizenmonitoring. Wil je daar

Otter, wilde kat en Kuhls dwergvleermuis in Vlaanderen

Het jaar 2011 en vooral het jaar 2012 zullen de boeken in gaan als opmerkelijke jaren voor de diversiteit van zoogdieren in Vlaanderen. In het vorige nummer maakten we reeds melding van de otter waarvan voor het eerst sinds de jaren 1970-80 in weer hard bewijs gevonden is voor zijn aanwezigheid in Vlaanderen. Zowel in Willebroek als in Bocholt werden intussen meerdere opnames gemaakt van otters wat in beide gevallen wijst op een gevestigd dier. In oktober 2012 werd een eerste verkeersslachtoffer van otter gevonden op de autosnelweg in Ranst; relatief ver verwijderd van beide andere vondsten. Niet alleen de otter, ook de wilde kat werd recent gefotografeerd in Vlaanderen en dan nog wel op dezelfde locatie als waar één van de otters gefilmd werd (Bocholt). Na 150 jaar van afwezigheid is dit een mooie aanwinst voor de Vlaamse biodiversiteit. In Brussel werd recent een Kuhls dwergvleermuis gespot. Deze waarnemingen zijn een opsteker voor de mensen – vrijwilligers en professionelen – die zich inzetten voor de natuur, maar het voorbeeld van de otter toont ook aan dat er nog heel wat inspanningen vereist zijn om Vlaanderen leefbaar te maken voor deze wilde natuur.

graag aan meehelpen of ben je geïnteresseerd om lifetraps te kopen, surf dan naar www.zoogdierenwerkgroep.be/studie/onderzoeksprojecten/muizenmonitoring.

Otter. Foto Hugo Willocx

WABO-Workshop. Foto Rob Koelman